

KAJ JE SOCIALNA DRŽAVA

5

mag. Nada Caharijaz Ferme

3. UREJANJE TRGA DELA

3.1. SPLOŠNO IN PRAVNA PODLAGA

Ustava ne določa posebej obveznosti države, da bi morala urediti zavarovanje za brezposelnost, kot je to določeno glede pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Vendar pa določa 50. člen Ustave, da organizira država druga socialna zavarovanja, pri čemer je tudi dolžna skrbeti za njihovo delovanje. (Bubnov Škoberne, 317)

Do 1.1.2011 je sistem zavarovanja za brezposelnost urejal Zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti, od tedaj dalje pa to področje ureja Zakon o urejanju trga dela (ZUTG). Z njim se v naš pravni red prenašata tudi dve direktivi Evropske unije in sicer Direktiva o delu prek agencij za zagotavljanje začasnega dela in Direktiva o storitvah na notranjem trgu.

Namen ZUTG je s hitrejšim ukrepanjem povečati varnost iskalcev zaposlitve, predvsem brezposelnih oseb in tistih, katerih zaposlitev je ogrožena. Velik pomen imajo tudi ukrepi aktivne politike zaposlovanja.

3.2. ZAVAROVANCI OBVEZNEGA ZAVAROVANJA ZA PRIMER BREZPOSELNOSTI

To so zavarovanci, ki so vključeni v obvezno zavarovanje za primer brezposelnosti:

- delavci v delovnem razmerju,
- izvoljeni in nosilci javnih in drugih funkcij v zakonodajne, izvršilne in sodne organe oblasti v RS in organe lokalne samouprave, če za to funkcijo prejemajo plačo,
- osebe, ki po prenehanju delovnega razmerja prejemajo nadomestilo plače med začasno zadržanostjo od dela od Zavoda za zdr. zavarovanje Slovenije,
- državljeni RS, ki so v naši državi zaposleni pri tujih mednarodnih organizacijah in ustanovah, tujih diplomatskih in konzularnih predstavništvi, če ni z medn. pogodbo določeno drugače in zaposleni pri tujih delodajalcih, za katere se v skladu s predpisi EU uporablja zakonodaja naše države,
- samozaposlene osebe,

- poslovodne osebe v osebni in enoosebni družbi z omejeno odgovornostjo in v zavodu,
- družinski pomočniki in upravičenci do delnega plačila za izgubljeni dohodek po predpisih o socialnem varstvu,
- poklicni rejniki, če niso zavarovani na drugi podlagi,
- upravičenci do starševskih nadomestil, ki jim je prenehalo delovno razmerje v času starševskega dopusta po zakonu, ki ureja starševsko varstvo in družinske prejemke,
- starši, ki zapustijo trg dela zaradi nege in varstva štirih ali več otrok za čas upravičenosti do plačila prispevkov po predpisih o starševskem varstvu,
- prejemniki denarnega nadomestila za čas brezposelnosti.

(54. člen ZUTD)

V obvezno zavarovanje za primer brezposelnosti pa se je mogoče vključiti tudi prostovoljno. Prostovoljni zavarovanci imajo enake pravice kot obvezni zavarovanci. (prim. 57. člen ZUTD)

ZMOŽNOST ZA DELO

Delazmožna oseba je:

- oseba med 15. in 65. letom starosti, pri kateri ni prišlo do popolne nezmožnosti za delo po ZPIZ, ali nezaposljivosti po predpisih o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov,
- oseba, ki je kljub ugotovljeni nezaposljivosti po predpisih o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov opravljala delo na podlagi delovnega ali drugega razmerja,
- ki ves čas prejema denarno nadomestilo.

Katera oseba se šteje za začasno nezaposljivo?

Prijava na Zavodu za zaposlovanje, aktivno iskanje zaposlitve, ustrezna zaposlitev, primerna zaposlitev (od 10. do 13. člen ZUTG)

3.3. PRAVICE IZ OBVEZNEGA IN PROSTOVOLJNEGA ZAVAROVANJA

- Denarno nadomestilo.
- Plačilo prispevkov za obvezna socialna zavarovanja.
- Plačilo prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje eno leto pred izpolnitvijo minimalnih pogojev za pridobitev pravice do starostne pokojnine po predpisih o pokojninskem in invalidskem zavarovanju.

3.3.1. Denarno nadomestilo

- Odvisno je od dolžine zavarovalne dobe. Daljša ko je zavarovalna doba, dlje časa ga oseba prejema.
- Odmeri se na osnovi povprečne mesečne plače zavarovanca, ki jo je prejemal v obdobju 8 mesecev pred mesecem nastanka brezposelnosti.
- Višina denarnega nadomestila znaša za prve 3 mesece 80% od osnove, nato 9 mesecev 60% od osnove, nato 50% od osnove.
- Do denarnega nadomestila ni upravičena oseba, ki je postala brezposelna po svoji krivdi.
- Pravica do denarnega nadomestila lahko varovancu tudi miruje, to pomeni, da jo lahko uveljavi po prenehanju razloga zaradi katerega je prišlo do mirovanja.
- Prenehanje pravice do denarnega nadomestila (glej 65. člen ZUTD)

3.3.2. Plačevanje prispevka za pokojninsko in invalidsko zavarovanje do upokojitve

Ima oseba, ki je državljan Republike Slovenije, države članice Evropske unije, evropskega gospodarskega prostora ali švicarske konfederacije, in zavarovanec, ki je tujec z dovoljenjem za stalno prebivanje in mu po izteku minimalnih pogojev za starostno upokožitev manjka največ 1 leto, ter je brezposelna oseba. (68. člen ZUTD)

3.4. UKREPI DRŽAVE NA TRGU DELA

Sem spadajo: -storitvi za trg dela, -aktivna politika zaposlovanja, - zavarovanje za primer brezposelnosti, -pravice iz obveznega in prostovoljnega zavarovanja za primer brezposelnosti.

- Storitvi za trg dela sta:

- storitev vseživljenjske karijerne orientacije,
- storitev posredovanja zaposlitev.

Izvajanje teh storitev je v pristojnosti Zavoda RS za zaposlovanje, za njihovo izvajanje pa lahko MDDSZ podeli tudi koncesije drugim izvajalcem.

- Aktivna politika zaposlovanja (APZ) je nabor ukrepov, ki se izvajajo na trgu dela z namenom povečanja zaposlenosti in zmanjševanja brezposelnosti, večje zaposljivosti oseb na trgu dela in povečanje konkurenčnosti ter prožnosti delodajalcev.

V skladu z zakonom se v okviru APZ izvajajo naslednji ukrepi:

- ukrep 1: usposabljanje in izobraževanje,
- ukrep 2: nadomeščanje na delovnem mestu in delitev delovnega mesta,
- ukrep 3: spodbude za zaposlovanje,
- ukrep 4: kreiranje delovnih mest,
- ukrep 5: spodbujanje samozaposlovanja.

3.2. ŠTIPENDIRANJE

Do uveljavitve Zakona o štipendiranju (ZŠtip) je bilo področje štipendiranja urejeno v Zakonu o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti in na njem temelječih podzakonskih aktih. Področje štipendiranja je sedaj urejeno v ZŠtip-1. Štipendije so namenjene spodbujanju izobraževanja in so namenjene kritju stroškov v zvezi z izobraževanjem kot dopolnilni prejemek.

Poznamo naslednje vrste štipendij:

- državne,
- Zoisove,
- štipendije za deficitarne poklice,
- štipendije za Slovence v zamejstvu in po svetu,
- Štipendije Ad futura.

Upravičenci: osebe s statusom dijaka ali študenta, udeleženci izobraževanja odraslih, ki izpolnjujejo zakonske pogoje. Štipendist je upravičen le do ene štipendije, razen kadrovska se lahko dodeli istočasno z vsemi, razen s štipendijo za deficitarne poklice, slednja pa se lahko dodeli z vsemi, razen s kadrovsko štipendijo.

Opišite prve tri navedene štipendije in pojasnite, kako je s sofinanciranjem kadrovskih štipendij.

Uporabljena literatura in viri

- BUBNOV ŠKOBERNE, Anjuta, STRBAN, Grega (2010): Pravo socialne varnosti, Gospodarski vestnik založba, Ljubljana.
- Zakon o štipendiranju, Ur.l. RS, št. 56/2013, 8/2016, 61/17 in 31/18.
- Zakon o urejanju trga dela, Ur. l. RS, št. 80/2010, 21/2013, 63/2013, 100/13, 32/14 – ZPDZ-1, 47/15 – ZZSDT in 55/17.